

PRILOGA – povzetek poročila posebnega revizorja Ernst & Young

Posebni revizor Ernst & Young Revizija, poslovno svetovanje, d.o.o., Ljubljana, ki je izvajal posebno revizijo na podlagi sklepa Okrožnega sodišča v Ljubljani, št. Ng 9/2019, je v postopku posebne revizije pregledal zbrano dokumentacijo, poleg tega pa je poročilo v pomembnem delu nekritično oprl na navedbe članov takratnega posloводства: Jožeta Kaligara, Vojka Rovereta in Jožeta Strmoleta.

Posebni revizor v tem kontekstu ne navaja nobenih revizijskih ali drugih strokovnih standardov, ki bi bili osnova za pregled in pripravo poročila, v poglavju »Splošne in posebne omejitve« pa med drugim navaja:

»Kljub temu da si prizadevamo, da vam posredujemo zanesljive in veljavne informacije želimo poudariti, da ne moremo dati nikakršnega zagotovila, da so informacije, ki smo jih pridobili v teku naše preiskave, popolnoma točne in resnične.

Pri našem delu smo se zanesli na informacije, ki nam jih je posredovalo posloводство oziroma druge osebe, kot omenjeno v tem poročilu in smo jih sprejeli take, kot so. Od nas niste zahtevali in tudi nismo preverjali veljavnosti ali verodostojnosti navedene dokumentacije. V zvezi s tem ne izražamo nikakršnega mnenja glede kakovosti nam posredovane dokumentacije ali informacij, ki so nam bile predstavljene.

...

Ne moremo izključiti možnosti, da nismo dobili dostopa do vseh ustreznih informacij. V kolikor bi imeli dostop do dodatnih informacij, bi bili morda naši zaključki drugačni.

...

Da bi pridobili dodatna pojasnila poslov, ki so bili predmet pregleda, potrdili naše ugotovitve ali bolje razumeli sisteme, usmeritve, postopke, prakso in pravila, ki urejajo poslovne procese, ki so bili predmet našega pregleda, smo med drugim imeli razgovore z osebami, ki so imele informacije v zvezi s poslovanjem družbe in kot so navedeni v okviru tega poročila. Pri tem smo se zanesli na njihova pričevanja nismo opravili nobenih dodatnih postopkov, da bi potrdili pridobljene informacije, ki so bile skladne z informacijami, pridobljenimi iz drugih virov.

...

Namen naših postopkov ni bilo izraziti revizijskega mnenja o predstavljenih informacijah in tako naši postopki ne predstavljajo revizije ampak posebno revizijo in ne nudijo nobenega drugega zagotovila razen tistega, ki je izrecno opisan v našem poročilu ter določen s sklepom sodišča NG 9/2019.

Kot je navedeno v pogodbenih pogojih in v obsegu pregleda, v zvezi z našimi ugotovitvami ne izražamo nikakršnega pravnega mnenja. Naši postopki ne predstavljajo formalnega vrednotenja, pri katerem svetovalec izrazi uradno mnenje o vrednosti sredstev. Z našim povzetkom tudi ne izražamo nikakršnega strokovnega mnenja, ki bi ga morda zahtevalo sodišče v pravnem postopku.«

V zvezi z zgoraj navedenimi omejitvami poudarjamo, da so tako strokovni standard MSS 4400, ki bi ga moral upoštevati posebni revizor, kakor tudi izrecno napotilo aktualnega izvršnega vodstva družbe zahtevali, da posebni revizor preveri verodostojnost informacij in pojasnil, ki jih pridobi od posameznih vpletenih oseb, ki so izvajale sporne posle. Omejitev posebnega revizorja, da ni bil dolžan preverjati veljavnosti in verodostojnosti informacij, ki so mu jih podale zgoraj navedene osebe, zato ne drži in je v nasprotju s samim namenom posebne revizije.

Posebni revizor aktualnemu poslovodstvu ni omogočil, da bi se lahko izjavilo glede poročila. Kljub temu, da je posebni revizor poročilo pripravil kar 8 mesecev in pol, je poročilo posredoval poslovodstvu šele dva dni pred izdajo končnega poročila. Aktualno izvršno vodstvo družbe je v nerazumno kratkem roku dveh dni sicer pripravilo odzivno poročilo, ki pa ga posebni revizor praktično ni upošteval, niti ni kakorkoli pojasnil, zakaj pojasnila poslovodstva niso bila upoštevana.

V nadaljevanju za namene transparentne informiranosti delničarjev povzemamo napotilo sodišča za izvedbo posebne revizije, glavne ugotovitve posebne revizije in glavna pojasnila aktualnega izvršnega vodstva družbe v sestavi izvršnih direktorjev: Dejan Kaisersberger, Rok Rozman in Peter Smole.

1. DANA POROŠTVA ZA KREDITE

Sklep sodišča št. Ng. 9/2019

Posebni revizor naj bi skladno s sklepom sodišča in upoštevajoč zakonsko omejitev zadnjih 5 let opravil pregled:

»danih poroštvih za kredite, in sicer katerakoli porošstva, ki jih je družba dala komurkoli, vključujoč tudi, vendar ne omejeno na posle s povezanimi osebami, člani poslovodstva, z njimi povezanimi družbami, ter pregled ali so bila porošstva dana po načelu arms-length.

Še posebej naj se preverijo porošstva odobrena pridruženim družbam Jelšingrad Livar, a.d. Ul. Brače Podgornika 8, Banja Luka, Republika Srbska, Bosna in Hercegovina, v katerem ima družba manjšinski delež v višini 43,03 % in Topola Livar, a.d., - v stečaju, Pilota Zorana Tomiča 23, Topola, Srbija, v katerem ima družba prav tako manjšinski, 14,04 % delež lastništva.«

Posebni revizor je v poročilo zapisal naslednje povzetke:

»D.1.1 Povezana družba JELŠINGRAD je leta 2005 sklenila pogodbo o dolgoročnem kreditu za kredit v višini 3 milijone EUR in leta 2010 pogodbo o dolgoročnem kreditu v višini 1 milijon EUR. Podobno je tudi povezana družba TOPOLA leta 2007 sklenila kreditno pogodbo v višini 3,5 milijona EUR. Družba LIVAR je solidarni dolžnik obeh kreditnih pogodb družbe JELŠINGRAD in porok h kreditni pogodbi družbe TOPOLA. Družba LIVAR je odplačevala kredite povezanih družb v opazovanem obdobju. Solidarni dolžništvu dani družbi JELŠINGRAD do leta 2015 nista bili izkazani v letnih poročilih družbe LIVAR, saj družba naj ne bi razpolagala z listinami, ki bi dolžništvo izkazovale.

D.1.2 Razumemo, da je družba LIVAR terjatve iz naslova odplačil kreditov povezanih družb v računovodskih izkazih prikazovala na različne načine, in sicer kot zunajbilančno postavko za družbo JELŠINGRAD in kot terjatev za družbo TOPOLA. Na dan 31. 12. 2018 je bil za terjatev do družbe TOPOLA pripoznan celotni popravek vrednosti terjatve v višini 3.172.280 EUR, saj družba iz stečajne mase ne pričakuje nobenih poplačil.

D.1.3 Ob koncu leta 2019 ima ADDIKO BIH do družbe JELŠINGRAD iz naslova kreditnih pogodb le še terjatev v višini 280.663 KM oziroma 143.480 EUR, ki je zavarovana z zastavno pravico na nepremičninah družbe JELŠINGRAD. Družba LIVAR je redno odplačevala dolgove družbe JELŠINGRAD neposredno banki v skladu s podpisanim MRA. Želeli bi opozoriti, da je poslovodstvo LIVAR družbo JELŠINGRAD opozarjalo, da v kolikor družba JELŠINGRAD ni zmožna izpolniti obveznosti družbi LIVAR iz naslova odplačanega kredita, družba LIVAR poziva družbo JELŠINGRAD, da se vpiše hipoteka na nepremičninah in zastavne pravice na opremi družbe JELŠINGRAD v korist družbe LIVAR kot sredstvo zavarovanja.

D.1.4 Družba LIVAR na 31. 12. 2019 za plačana porošstva izkazuje 2.812.600 EUR zunajbilančnih terjatev do družbe JELŠINGRAD. Ocenjena vrednost nepremičnin družbe JELŠINGRAD je na dan 31. 12. 2016

znašala 14.975.263 EUR. Po poplačilu kredita ADDIKO BIH bo LIVAR edini zastavni upnik na nepremičninah družba LIVAR z že vpisano hipoteko v višini 500 tisoč EUR iz naslova druge posojilne pogodbe (glej v nadaljevanju). Razumemo, da bi morala družba LIVAR, ob morebitnem zavarovanju terjatve z vpisom zastavne pravice na nepremičninah družbe JELŠINGRAD, v bilanci stanja ustrezno pripoznati celotno terjatev v višini 2.812.600 EUR, pri tem pa ponovno oceniti možnost poplačila terjatve s strani družbe JELŠINGRAD. Družba LIVAR bi morala oblikovati popravek terjatve v višini, za katero upravičeno domneva, da ne bo prejela poplačila. V kolikor ne bi bil izveden popravek vrednosti terjatve v celoti, bi terjatev prek prevrednotovalnih popravkov vrednosti vplivala (zvišala) na poslovni izid družbe LIVAR.

D.1.5 Dodatno razumemo, da kljub zavarovanju terjatve do družbe JELŠINGRAD v višini 460 tisoč EUR iz posojilne pogodbe, je družba LIVAR v letu 2014 popravila vrednost terjatve v celoti. Slednje je prek prevrednotovalnih popravkov vrednosti vplivalo (zmanjšalo) na poslovni izid družbe LIVAR. Na podlagi računovodskih razvidov družbe LIVAR razumemo, da je bila terjatev na dan 31. 12. 2019 še vedno slabljena, zato obstaja tveganje, da (ponovna) ocena možnosti poplačila terjatve ni bila ustrezno izvedena.«

Pojasnila aktualnega izvršnega vodstva družbe:

Posebni revizor v poročilu ni odgovoril na ključno vprašanje, ali so bila poročstva obema pridruženima družbama dana in izvajana po načelu tržnih pogojev (arm's length).

V tem kontekstu je predvsem problematično dejstvo, da je LIVAR od leta 2015 dalje odplačeval dolg družbe Jelšingrad Livar, pri tem pa takratno posloводство družbe pod vodstvom izvršnega direktorja Jožeta Kaligara ni uredilo nobenega zavarovanja za plačila po prvi posojilni pogodbi. Posledično je bil LIVAR potencialno oškodovan za znesek 2.812.600 EUR, kot je mogoče razbrati iz navedb poročila.¹

Posebni revizor je ugotovil, da ne drži pojasnilo takratnega izvršenega direktorja Jožeta Kaligara, da naj bi bil sklenjen dogovor z banko HAAB o prehodu zavarovanje družbe HAAB po plačilu kreditne obveznosti družbe Jelšingrad Livar na družbo LIVAR. Iz pogodbene dokumentacije namreč takšna zaveza ne izhaja. Tudi sicer je povsem nelogično in poslovno nerazumno, da bi Jelšingrad Livar ustanovil zavarovanje v korist družbe LIVAR šele po tem, ko bi LIVAR zanj poplačal vse njegove obveznosti do banke. Logična presoja pove, da noben dolžnik ne vzpostavlja zavarovanja po polnem poplačilu kreditnih obveznosti, temveč se zavarovanje vedno vzpostavi pred začetkom odplačevanja kreditnih obveznosti, saj je v tem bistvo funkcije zavarovanja.²

Da je bilo ravnanje takratnega posloводства ekonomsko neupravičeno, jasno pokaže tudi dejstvo, da je aktualno izvršno vodstvo družbe LIVAR takoj po seznanitvi z zadevo uspelo prekiniti nerazumno prakso odplačevanja tujega dolga s strani družbe LIVAR in posledično od vključno junija 2019 dalje družba Jelšingrad Livar v celoti sama odplačuje svoj dolg.

¹ Posebni revizor ugotavlja, »da člani organa vodenja in nadzora, ki so podpisali oziroma soglašali k solidarnemu dolžništvu ter člani, ki so bili imenovani v času razkritja in po razkritju obveznosti solidarnega dolžništva v letu 2015, niso opravljali svojih nalog v dobro družbe s skrbnostjo vestnega in poštenega gospodarstvenika, kar določa določba 1. odstavka 263. člena ZGD-1. ...Člani organa vodenja in nadzora bi v skladu s skrbnostjo morali narediti vse potrebno za zavarovanje terjatev družbe LIVAR iz naslova danih plačil, glede na oceno vrednosti nepremičnin v lasti družbe JELŠINGRAD.«

² Takšno zavarovanje, ki bi bilo vzpostavljeno po plačilu tujega dolga, bi bilo skladno s 227. členom Zakona o privrednim društvima Republike Srbije tudi sicer v stečajnem postopku neveljavno in posledično brez dodane vrednosti.

Poročilo posebnega revizorja ob tem ne daje odgovora in pojasnil, zakaj je takratno posloводство pod vodstvom izvršnega direktorja Jožeta Kaligara za posamezne terjatve, ki jih LIVAR izkazuje do družbe Jelšingrad Livar, od leta 2015 dalje vedno znova podaljševalo rok plačila in zapadlost terjatev, namesto da bi na te terjatve dosledno obračunavalo zamudne obresti.

Izrazito strokovno sporna je navedba revizorja v zadnjem odstavku pod točko D.1.5. povzetka poročila. Čeprav posebni revizor nikakor ni bil pooblaščen za pregled poslov po maju 2019, niti ni izvajal revizije računovodskih izkazov in čeprav poslovni izkazi družbe na dan 31.12.2019 v času pregleda sploh še niso bili zaključeni, je posebni revizor vključil špekulacijo, kako naj družba LIVAR zaključuje poslovne izkaze na nad 31.12.2019. Kakšen je bil namen predmetnega nestrokovnega zapisa posebnega revizorja aktualnemu izvršenemu vodstvu družbe ni poznano.³

2. VODENJE POSTOPKA FINANČNEGA PRESTRUKTURIRANJA IN FINANCIRANJA

Sklep sodišča št. Ng. 9/2019

Posebni revizor naj bi skladno s sklepom sodišča in upoštevajoč zakonsko omejitev zadnjih 5 let opravil pregled:

»vodenja postopka finančnega prestrukturiranja in refinanciranja tako pri družbi Livar d.d., kakor tudi v okviru obvladujoče družbe VIMPRO, d.o.o., ki je 75 % lastnica družbe in preuči, ali je posloводство družbe v okviru dogovarjanja o prestrukturiranju finančnega dolga ravnalo skrbno in gospodarno ter v tem smislu opravilo vse postopke, ki so bili potrebni (kot npr. pogovori z bankami upnicami in pridobitev ponudb o refinanciranju dolga).

Posebni revizor naj pri preveritvi vodenja poslov presodi posle z vidika ustreznosti odločitev in sicer tako s pravno formalnega vidika, kot tudi z vidika njihove ekonomske upravičenosti, primernosti dosežene obrestne mere in skrbnosti pri sklenitvi pogodbe o finančnem prestrukturiranju in realizaciji, vključno z razumevanjem sprejetih odločitev s strani Upravnega odbora družbe LIVAR, d.d. ter obvladujoče družbe.«

Posebni revizor je v poročilo zapisal naslednje povzetke:

»D.1.6 Družba VIMPRO je s HAAB in UNICREDITOM v letu 2012 sklenila Dogovor o sodelovanju pri izvedbi prestrukturiranja družbe LIVAR. Na podlagi dogovora je VIMPRO preko postopka dokapitalizacije in konverzije terjatev v lastniški delež LIVARJA pridobil 75% lastništvo nad družbo. VIMPRO je bil dolžan takoj v zavarovanje plačila kupnine ustanoviti zastavno pravico na delnicah ILIG-1 in ILIG-2 v korist UNICREDIT in HAAB. Obe banki sta prodali terjatve v skupni vrednosti 4.551.957 EUR za 11,1% vrednosti, tj. 505.267 EUR, medtem ko je bila konverzija terjatev v lastniški delež opravljena po knjigovodski vrednosti v višini 4.551.957 EUR. Banki sta zadržali tudi prednostno pravico do odkupa delnic ILIG-1 in ILIG-2.

D.1.7 Razumemo, da je bila terjatev na podlagi poročila TAXGROUP ocenjena na višino 11,1% nominale vrednosti, tj. 505.267 EUR, VIMPRO pa je konvertiral terjatev v kapital v 100% njene nominale vrednosti.

D.1.8 Poudarjamo, da se davčna obravnava opira na tržno vrednost kredita, kar bi pomenilo, da bi bilo transakcijo pretvorbe dolga v kapital potrebno razumeti kot dve transakciji, in sicer kot odpis upnikovega dolga dolžniku in kot izdajo kapitalskih instrumentov v zameno za kapital. To pomeni, da bi morala biti

³ V izogib dvomu pojasnjujemo, da je vse terjatve družbe LIVAR do družbe Jelšingrad Livar po stanju na dan 31.12.2019 pregledal in ocenil pooblaščen cenilec vrednosti podjetij. Konkretna terjatev je bila sicer slabljena že vse od leta 2015 dalje, ko jo odločitev o slabitvi sprejelo takratno posloводство, nasprotno pa je aktualno izvršno vodstvo v nasprotju s špekulacijo posebnega revizorja predmetno terjatev v poslovnem izkazu družbe LIVAR za leto 2019 celo krepilo.

računovodska obravnava pretvorbe dolga v kapital pri LIVARJU obravnavana smiselno na enak način, kot odpis dolga, konverzija terjatev družbe VIMPRO v kapital družbe LIVAR pa bi se morala narediti po ocenjeni tržni vrednosti, kot je bila določena v poročilu o oceni vrednosti. LIVAR bi si moral, za razliko med odpravljenimi obveznostjo in pošteno vrednostjo stvarnega vložka, v zadevnem finančnem obdobju pripoznati prihodke v izkazu poslovnega izida, kar bi bistveno vplivalo na dobiček družbe in posledično povečati davčno osnovo za DDPO.

D.1.9 Nekaj mesecev kasneje v letu 2013, je bila sklenjena, v povezavi s poslovanjem družbe VIMPRO, tudi fiduciarna pogodba, na podlagi katere razumemo, da sta bila dejanska končna lastnika družbe VIMPRO Marko LIPUŠ in Vojko ROVERE, ki je pred tem v družbi LIVAR prevzel tudi funkcijo predsednika NS oziroma UO. Ultimatивно lastništvo družbe LIVAR ni bilo razkrito ne javnosti, ne deležnikom družbe LIVAR.

D.1.10 Kot posledica dobrega poslovanja, je vodstvo družbe v letu 2017 z bankami pričelo pogajanja o potencialnem refinanciranju družbe LIVAR. Pogajanja o refinanciranju so bila tesno povezana s samim lastništvom družbe LIVAR. Iz pregledane dokumentacije izhaja, da je bilo od leta 2013 ultimatивно lastništvo povezano s takratnim predsednikom UO, Vojkom ROVERETOM, ki vloge lastništva ni ustrezno razkril, posledično pa kršil ZGD-1 38. a člen, ki podrobneje obravnava problematiko navzkrižja interesov. Razkritje lastništva družbe VIMPRO je bilo podrobno obravnavano na 15. seji UO dne 27. 12. 2017, na kateri je Jože KALIGARO predstavil pogovore z bankami in ostalimi zainteresiranimi partnerji o možnih opcijah financiranja tranše C (financiranje lastniškega prestrukturiranja), ki je bila pogoj za izvedbo preostalih dveh tranš, na podlagi katerih bi si družba LIVAR zagotovila podaljšanje odplačila preostalega dolga, hkrati pa tudi nove investicije v višini 8 milijonov EUR. Bistvena sprememba refinanciranja se je nanašala tudi na zmanjšanje obrestne marže iz EURIBOR + 4% na EURIBOR + 2,8%. Banke so v začetku leta 2018 odstopile od refinanciranja, ker do prenosa lastništva v VIMPRU ni prišlo. Razumemo, da je takratni predsednik UO LIVAR, Vojko ROVERE, ki je bil hkrati tudi dejanski lastnik deleža v VIMPRU, prišel do ugotovitve, da so se v postopku odkupa pogovarjali le o denarnem toku in ne prejemu lastnikov družbe VIMPRO, pri katerem bi bilo potrebno upoštevati še učinek davka na kapitalske transakcije. Slednje je predstavljalo zmanjšano vrednost kupnine, s čimer so družbeniki VIMPRU izgubili interes za prenos 75% lastništva deleža v družbi LIVAR. Vojko ROVERE je pojasnil, da je bilo predvideno poplačilo lastnikov VIMPRU v več tranšah, po katerih bi se naj na začetku poplačale le banke, saj kupnina za nakup terjatve iz leta 2012 še ni bila poplačana, prav tako pa tudi stroški in davki, ki bi s transakcijo nastali. Poplačilo dejanskih lastnikov družbe, tj. tudi njega samega, bi bilo tako nepredvidljivo, za katerega pa mu ni nobeden jamčil.

D.1.11 Zavrnitev refinanciranja posameznih tranš je družbo LIVAR postavila v višje likvidnostno tveganje, saj je v obdobju pogajanj o refinanciranju preusmerila obratni kapital v investicijski del, ki je bil potreben za ohranjanje konkurenčnosti družbe, pri čemer so se podaljšali roki plačila dobaviteljem. Družba LIVAR je rešitev za nastalo situacijo poiskala v spremembi obstoječega MRA. Spremembe so vključevale podaljšanje ročnosti do leta 2022, enakomerno porazdelitev obveznosti skozi celotno obdobje, investicije v osnovna sredstva v višini 2 milijona EUR, dodatno financiranje pri ADDIKO in GB za delno poplačilo HETE v višini 600.000 EUR ter dodatno zavarovanje obstoječih finančnih obveznosti.

D.1.12 Razumemo, da je družba LIVAR pod obstoječim MRA za odplačevanje obresti iz naslova finančnega dolga v obdobju med aprilom 2018 in majem 2019 pripoznala odhodke v višini 784.242 EUR. V primeru, da bi prišlo do novega refinanciranja finančnega dolga na podlagi ponudb bank pod ugodnejšimi pogoji, bi obresti družbe za tranšo A znašale v istem obdobju le 502.512 EUR, oziroma bi bile nižje za 281.730 EUR. Prav tako bi bil skupen strošek obresti za tranšo A, kljub daljšemu roku odplačila nižji, in sicer za 92.299 EUR. Upoštevajoč tranšo B bi družba v obdobju odplačevanja finančnega dolga na podlagi novega refinanciranja morala pripoznati višje stroške financiranja v višini 646.807 EUR, vendar velja opozoriti, da bi družba z izvedbo refinanciranja prišla do dodatnih sredstev v višini 8 milijonov EUR, kar bi bilo za ustrezen razvoj družbe bistvenega pomena.«

Pojasnila aktualnega izvršnega vodstva:

Posebni revizor je v tem delu poročila očitno zlorabil pooblastilo sodišča, saj ni upošteval časovne omejitve pregleda poslov iz obdobja maj 2014 – maj 2019, niti ni v celoti opravil nalog pregleda, za katere ga je imenovalo sodišče. Kakšni so bili razlogi za takšno ravnanje posebnega revizorja, aktualnemu izvršenemu vodstvu družbe ni poznano. Ob pripravi poročila je bil posebni revizor na to dejstvo posebej opozorjen, vendar ni ponudil nobenega pojasnila ali obrazložitve. Zaradi očitne prekoračitve pooblastila sodišča je zoper posebnega revizorja Ernst & Young začela postopek nadzora tudi Agencija za javni nadzor nad revidiranjem. Postopek nadzora Agencije je v teku.

V zvezi z dokapitalizacijo družbe LIVAR, ki je bila izvedena konec leta 2012, pojasnujemo, da je bil pred povečanjem osnovnega kapitala s stvarnimi vložki kapital družbe LIVAR negativen v višini – 4,0 mio, kar je med drugim po stanju na dan 30.06.2012 potrdil tudi pregled TAXGROUP. Brez izvedene dokapitalizacije bi družba LIVAR leta 2012 končala v stečajnem postopku.⁴ Takratni delničarji v postopku reševanja družbe LIVAR niso želeli kakorkoli finančno sodelovati, zato je bila dokapitalizacija izvedena izključno s stvarnimi vložki, to je s pretvorbo posameznih obveznosti družbe v kapital.⁵ Na osnovi konverzije terjatev s strani družbe VIMPRO d.o.o. v višini 4,55 mio EUR je družba LIVAR šele dosegla pozitiven kapital, ki je posledično na dan 31.12.2012 znašal 558 tisoč EUR. Postopek dokapitalizacije je v okviru revizije poslovnih izkazov za leto 2012 preveril in potrdil pooblaščen revizor KPMG Slovenija, d.o.o.⁶ Poleg navedenega sta največji banki družbi LIVAR v tem kontekstu odobrili reprogramiranje preostalih finančnih dolgov in ji zagotovila še 3 mio EUR novega likvidnostnega posojila, ki ga je LIVAR namenil za obratna sredstva in najnujnejše investicije, kar mu je omogočilo nadaljevanje poslovanja.

Posebni revizor v okviru posebne revizije ni opravil analize primernosti dosežene obrestne mere, ki jo družba LIVAR plačevala po okvirnih pogodbah o finančnem prestrukturiranju, kot je bilo izrecno določeno s sklepom sodišča.

Ob tem iz poročila ne izhaja kakršnakoli primerjava primerljivih obrestnih mer s podobnimi primeri finančnega prestrukturiranja. Namesto strokovne analize se je posebni revizor zgolj spustil v hipotetični izračun obresti z uporabo obrestne mere, za katero je družba LIVAR zaprosila v vlogi za refinanciranje, pri čemer pa banke upnice takšne obrestne mere niso nikoli potrdile z zavezujočo ponudbo.

⁴ Bilančna izguba je po stanju na dan 31.12.2012 znašala 17,3 mio EUR, presežek kratkoročnih obveznosti nad dolgoročnimi sredstvi pa 7,6 mio EUR. Več o tem: Letno poročilo LIVAR d.d. 2012.

⁵ Zaradi izkazanega negativnega kapitala bi bila predmetna dokapitalizacija lahko izvedena tudi na način poenostavljenega zmanjšanja osnovnega kapitala na vrednost 0 EUR in razveljavitve vseh obstoječih delnic. V tem primeru bi vplačnik novih vložkov postal 100% delničar, ne glede na višino vložka. Konkretna dokapitalizacija iz leta 2012 je bila zato dejansko izrazito naklonjena takratnim delničarjem, saj obstoječe delnice kljub negativni vrednosti kapitala niso bile razveljavljene, temveč se je zgolj zmanjšal njihov delež v osnovnem kapitalu družbe. Ravno nasprotno prakso je želela udejanjiti 31. skupščina družbe LIVAR, ki je po predlogu delničarja Roberta Žnidarja sprejela sklep, da se zaradi dejstva negativnega kapitala vse delnice obstoječih delničarjev razveljavijo in torej obstoječi delničarji izgubijo vse delniške pravice. Sklep ni stopil v veljavo, ker predlagatelj zanj ni pridobil soglasja sodišča.

⁶ Več o tem: Letno poročilo LIVAR d.d. 2012. Opozarjamo, da posebni revizor Ernst & Young v poročilu problematizira izključno davčno obravnavo transakcije in svoje mnenje opira na davčno prakso, ki za konkretni primer ni relevantna. Računovodska obravnavo dokapitalizacije sicer izhaja iz 334.a in 194.a člena ZGD-1 ter se opira na vrednost stvarnega vložka, izkazano v revidiranem letnem poročilu družbe prejšnjega poslovnega leta.

Prav tako se posebni revizor ni spustil v oceno ekonomske upravičenosti poskusa managerskega odkupa, ki ga je leta 2017 in v začetku leta 2018 neuspešno poskušala izpeljati takratna managerska ekipa pod vodstvom izvršnega direktorja Jožeta Kaligara.

Struktura managerskega odkupa je predvidevala izčrpavanje družbe LIVAR, saj bi bil kredit, ki bi ga v ta namen vzela posebna namenska družba, ustanovljena s strani širšega izvršnega vodstva, zavarovan s sredstvi družbe LIVAR. Prav tako bi se sredstva za poplačilo kredita za managerski odkup predvidoma zagotavljala izključno iz bodočih dobičkov družbe LIVAR. Poskus managerskega odkupa je močno obremenil pogoje za refinanciranja družbe LIVAR in na ta način preprečil, da bi LIVAR lahko dobil refinanciranje pri obstoječih ali drugih bankah pod ugodnejšimi pogoji.

Takratni izvršni direktor Jože Kaligaro je dne 20.12.2018 podpisal Pogodbo o spremembi Okvirne pogodbe in Pogodbo o spremembi Okvirne Leasing pogodbe, v katerih je med drugim bankam upnicam podal zagotovilo, da je izkazano finančno stanje družbe LIVAR pošten izkaz njenega poslovanja in da se ni v ničemer pomembneje spremenilo od zadnjega poročanja. Zgolj 10 dni kasneje je takratni izvršni direktor Jože Kaligaro upravnemu odboru družbe predložil povsem spremenjene finančne izkaze, v katerih je bil EBITDA tekočega leta 2018 zmanjšan za več kot 3 mio EUR glede na predhodno napoved, posledično pa so bili bistveno slabši tudi vsi ostali ključni kazalniki uspešnosti poslovanja družbe LIVAR.

Posebni revizor je bil skladno s sklepom sodišča dolžan preveriti vodenje poslov finančnega prestrukturiranja tako s pravno formalnega vidika, kot tudi z vidika skrbnosti pri sklenitvi pogodbe o finančnem prestrukturiranju in njeni realizaciji.

Ne glede na izrecno napotilo sodišča posebni revizor v tem kontekstu ni opravil pregleda in ocene skrbnosti ravnanja takratnega izvršnega direktorja Jožeta Kaligara in njegove odgovornosti za zavajanje bank upnic glede dejanskega finančnega stanja družbe, ki ima lahko celo elemente finančne prevare.

Prav tako posebni revizor ni ugotavljal škode, ki je v posledici predmetnega ravnanja takratnega izvršnega direktorja nastala družbi in zaradi katerega so banke upnice očitno izgubile zaupanje v družbo LIVAR, zavrnile refinanciranje obstoječega finančnega dolga ter v nadaljevanju prodale svoje terjatve.

3. STROŠKI INTELEKTUALNIH IN OSEBNIH STORITEV

Sklep sodišča št. Ng. 9/2019

Posebni revizor naj bi skladno s sklepom sodišča in upoštevajoč zakonsko omejitev zadnjih 5 let opravil pregled:

»...stroškov intelektualnih in osebnih storitev, ki jih je naročil ali plačal Livar.

Posebni revizor naj pri preveritvi vodenja teh poslov še posebej preveri vse posle v družbah, ki so v kapitalski strukturi Livarja d.d. sklenjene s povezanimi osebami in osebami, (kot primer RPFS d.o.o., Klunova ulica 11, 1000 Ljubljana, MŠ: 3595161000), ki so z njimi v sorodstvenem razmerju ali svaštvu v ravni vrsti do tretjega kolena, in sicer zlasti z vidika ustreznosti postopkov za sklenitev teh poslov, ustreznosti cen naročenih storitev in blaga, smotrnostjo naročenih storitev in blaga, ekonomske upravičenosti, primernosti cen in skrbnosti pri njihovi sklenitvi in realizaciji, vključno z razumevanjem sprejetih odločitev s strani Upravnega odbora družbe.«

Posebni revizor je v poročilo zapisal naslednje povzetke:

»D.1.13 Skladno z določbo 38.a člena ZGD-1 se morajo člani organa vodenja družbe izogibati nasprotju osebnih interesov; pri tem gre predvsem za primere vključevanja osebnega ekonomskega interesa, interesa družinskih članov ali zaradi posebne naklonjenosti ali kakršnih koli drugih interesov povezanih z drugo fizično ali pravno osebo. Nasprotje interesov obstaja, kadar sta ogrožena nepristranskost in objektivnost osebe, ki vodi posle ali nadzira, ker pri opravljanju teh dolžnosti vključuje svoje osebne ekonomske interese. Zaradi vključevanja svojih interesov, ki so drugačni od interesov družbe, ki jo vodi ali nadzira, je ogroženo uresničevanje dolžnosti posloводства, da ravna v dobro družbe.

D.1.14 Vojko ROVERE je bil v času sklepanja pogodbe z ROVERE 50% družbenik in direktor družbe ROVERE, v času sklepanja pogodbe z RPFS pa 100 % družbenik družbe. Iz vsebine fiduciarne pogodbe sklenjene med Vojkom ROVERETOM, Markom LIPUŠEM in Michaelom KNAUSOM razumemo, da je Vojko ROVERE preko družbe VIMPRO izvrševal delničarska upravičenja v družbi LIVAR vse od leta 2012, kar pa nakazuje na trojno vlogo; oseba je hkrati delničar, podjemnik oziroma svetovalec in predsednik UO LIVAR. Na podlagi prejetih dokumentov ugotavljamo, da nikjer ni izrecno navedeno, da je Vojko ROVERE NS, UO ali družbenike LIVARJA (pisno) seznanil o obstoju nasprotja interesov. Prav tako iz zapisnikov NS in UO ni mogoče ugotoviti, da je organ kadarkoli odločal o obstoju nasprotja interesov in ustreznih ukrepah za varovanje interesov družbe ali da bi se Vojko ROVERE izločil iz obravnave o podpisu pogodbe z družbo ROVERE oziroma RPFS ter iz glasovanja o sklepanju pogodbe z družbo, katere družbenik je, čeprav je to zakonska dolžnost člana organa. Slednje predstavlja visoko tveganje ravnanja v nasprotju z določbo 38.a člena ZGD-1.

D.1.15 Vojko ROVERE je v obdobju pregleda od leta 2014 prejel skupno 663.700 EUR prejemkov, bodisi preko družbe RPFS, podjemne pogodbe za svetovanje ali preko neposrednih izplačil, ki jih je dobil za opravljanje svoje funkcije predsednika UO v družbi LIVAR. Pri tem bi želeli opozoriti, da iz sklenjenih pogodb med družbama LIVAR in RPFS ter iz prejetih računov nismo mogli razbrati katere naloge je Vojko ROVERE opravljal kot predsednik UO in katere v okviru pravne osebe, ki opravlja svetovalne storitve za LIVAR. Komentar ZGD-1 v zvezi z opravljanjem storitev predsednika UO kot svetovalca družbi navaja, da je pomembno, da naloge, ki jih predsednik UO prevzame kot svetovalec oziroma strokovnjak, niso v navzkrižju z dolžnostmi, obveznostmi in odgovornostmi, ki izhajajo iz njegove korporacijske pravne funkcije predsednika UO.

D.1.16 Vojko ROVERE ni opravljal le nadzorstvene funkcije, ampak je v veliki meri opravljal tudi delo izvršnega direktorja družbe, saj je pri določenih projektih aktivno sodeloval. Projekte CGP, SUVI in BI je predlagal, organiziral in jih vodil, pri tem pa dobil dodatno plačilo po pogodbi za svetovanje. UO je uspešnost projektov obravnaval na svoji 15. seji dne 27. 11. 2017, kjer je Vojko ROVERE priznal, da je projekte vodil s premajhno stopnjo odgovornosti ter nujne skrbnosti.

D.1.17 Projekta CGP in SUVI sta bila izvedena v celoti, kot je bilo dogovorjeno. Za izvedbo sta bila najeta zunanja izvajalca. PR STUDIO RIBICA je za CGP projekt zaračunal LIVARJU 52 tisoč EUR (brez DDV), BASS pa 99 tisoč EUR (brez DDV) za izvedbo projekta SUVI. Na podlagi pregleda dokumentacije razumemo, da:

- je Vojko ROVERE sam izvajal postopek nabave brez sodelovanja nabavne službe, ponudbe, ki jih je pridobil pa niso bile konkurenčne;
- zunanja izvajalca PR STUDIO RIBICA in BASS, nista izvajala storitev, temveč sta najela podizvajalce OKUSI in FMC. Omenjena podizvajalca nista sodelovala v postopku nabave, kljub temu da sta imela ustrezne reference, storitve pa sta tudi v celoti sama izvedla;
- iz prejetih računov niso razvidne opravljene ure sodelujočih na projektih, niti ni popolnoma jasno, kakšno vlogo sta imeli družbi PR STUDIO RIBICA in BASS pri projektih.

Tekom posebne revizije nismo mogli ugotoviti, koliko so dejansko zaračunali podizvajalci. Iz prejete dokumentacije in pričanja zaposlenih pa razumemo, da je LIVAR na obeh projektih sodeloval neposredno s podizvajalci. Obstaja sum, da so bile zaračunane storitve s strani PR STUDIO RIBICA in BASS deloma

fiktivne in nepotrebne za družbo LIVAR. Na podlagi naknadno prejetih ponudb razumemo, da so bile zaračunane storitve pomembno precenjene, kar nakazuje na negospodarno ravnanje.

D.1.18 Visoko tveganje za negospodarno nabavo storitev pa zaznavamo tudi na projektu BI, kjer tekom posebne revizije nismo uspeli potrditi ustreznosti izvedbe nabavljenih storitev. Projekt je prav tako vodil Vojko ROVERE. Projekt v vrednosti 192 tisoč EUR je bil zaračunan in plačan družbi SIMON KUCHER. Podporne dokumentacije o celovito opravljeni storitvi nismo prejeli, niti nismo mogli potrditi, ali je bil porabljen čas izvajalca na projektu skladen s sklenjeno pogodbo, katera je opredeljevala ceno v vrednosti 2.500 EUR / dan. S strani bivšega poslovodstva in zaposlenih družbe LIVAR nam je bilo pojasnjeno, da projekt ni bil primerno zaključen, družba LIVAR pa nima produktov, ki bi jih uporabljala pri poslovanju. BI družba LIVAR ne uporablja, kar dodatno povečuje dvom v smotrnost izvedenega projekta. Celoten strošek projekta BI je bil v letu 2015 usredstven v višini 192 tisoč EUR, kljub temu da omenjenega neopredmetenega osnovnega sredstva ne uporablja oziroma obstaja dvom, da bodo s projektom pritekale bodoče koristi družbi.

D.1.19 LIVAR je usredstvil tudi nekatere druge projekte, za katere je obstajal dvom, da so bile storitve primerno opravljene oziroma, da bodo v zvezi z usredstvenim sredstvom pritekale bodoče koristi za LIVAR. Prav tako so bili usredstveni določeni izdatki povezani z usposabljanjem zaposlenih LIVAR, ki pa jih družba ne more usredstviti v skladu s SRS. Na podlagi izvedenih analiz ugotavljamo, da je družba v določenem delu usredstvila stroške, ki so vezane na zaposlene, ki so sodelovali na projektu, pri tem pa pripravila računsko napačne preračune. Na podlagi analiz razumemo, da bi si lahko družba v povezavi s projektom prodajne odličnosti pripoznala v skupni vrednosti 14.832 EUR usredstvenih stroškov, kar pa predstavlja bistveno nižji znesek od dejanskega v višini 306.827 EUR.«

Pojasnila aktualnega izvršnega vodstva:

Posebni revizor je v okviru pregleda ugotovil sporne prejemke predsednika upravnega odbora Vojka Rovereta v delu, ko je hkrati deloval v vlogi svetovalca takratnemu izvršnemu direktorju Jožetu Kaligaru in v tej vlogi dobival dodatne (neupravičene) prejemke. Prav tako je posebni revizor ugotovil nepravilnosti in očitno preplačilo storitev zunanjih izvajalcev za projekte CGP, SUVI in BI.

Na osnovi ugotovljenih nepravilnosti bi moral posebni revizor skladno s sklepom sodišča nadalje preveriti ustreznost in smotrnost naročenih storitev, njihovo ekonomsko upravičenost in skrbnost vseh članov takratnega poslovodstva pri sklenitvi in realizaciji teh poslov. Posebni revizor te ključne naloge žal ni v celoti opravil, oziroma se je iz nepojasnjenih razlogov izognil podrobni preveritvi skrbnosti ravnanja posameznih članov takratnega poslovodstva družbe.

Iz razpoložljive dokumentacije izhaja, da je vse navedene sporne storitve očitno obravnaval in potrjeval takratni upravni odbor v sestavi Vojko Rovere, Jože Kaligar in Jože Strmole. Naročila za izvedene storitve je glede na pravila zastopanja lahko izvajal izključno takratni izvršni direktor Jože Kaligar, ki je bil edini zastopnik družbe. Enako velja za dolžni nadzor nad opravljenimi storitvami in potrditev plačil za domnevno opravljene storitve. Posebni revizor bi se glede na navodilo sodišča moral opredeliti do predmetnih ravnanj in opustitev takratnih članov poslovodstva ter jih presojeti z vidika dolžne skrbnosti ravnanja. Na ta način bi družbi LIVAR omogočil, da bi lahko neposredno vložila odškodninske zahteve zoper odgovorne osebe.

Posebni revizor je v poročilu sicer jasno ugotovil, da je družba pod vodstvom takratnega izvršenega direktorja Jožeta Kaligara neupravičeno razporejala stroške predmetnih projektov med usredstvena sredstva, ki naj bi prinašala bodoče koristi za LIVAR. Na ta način je bilo dejansko finančno stanje družbe LIVAR v letih od 2015 dalje navidezno izkazano bistveno boljše in uspešnejše, kot je bilo v resnici. Stroški predmetnih projektov so nasprotno bremenili poslovne izkaze družbe LIVAR skozi naslednja leta in so bili v breme poslovnega izida odpravljeni šele v letu 2019.

4. POSLOVANJE Z AGENCIJAMI ZA POSREDOVANJE DELOVNE SILE

Sklep sodišča št. Ng 9/2019

Posebni revizor naj bi skladno s sklepom sodišča in upoštevajoč zakonsko omejitev zadnjih 5 let opravil pregled:

»...vseh stroškov z agencijami za posredovanje delovne sile, s katerimi je posloval Livar d.d., še posebej ELRAZ d.o.o., Kotnikova ulica 5, 1000 Ljubljana, MŠ: 6165966000 ter SALMES d.o.o., Kotnikova 5, Ljubljana, MŠ: 2353369000.

Posebni revizor naj pri pregledu poslovanja z agencijami in za posredovanje delovne sile upošteva ustreznost odločitev in sicer tako s pravno formalnega vidika, kot tudi z vidika ekonomske upravičenosti sklenjenih poslov, primernosti dosežene cene in skrbnost pri sklenitvi in izvedbi pogodbe.«

Posebni revizor je v poročilo zapisal naslednje povzetke:

»D.1.20 Obseg najetih delavcev je v opazovanem obdobju v LIVARJU predstavljal od 5,18% do 6,55% prihodkov iz naslova prodaje proizvodov in storitev. Stroški najete delovne sile se v povprečju glede na prihodke niso bistveno spreminjali, spremenila pa se je struktura ponudnikov najete delovne sile, saj je LIVAR v opazovanem obdobju izjemno povečal obseg najete delovne sile s strani agencij ELRAZ in SALMES. Največja ponudnika za posredovanje najete delovne sile družbi ELRAZ in SALMES sta predstavljali kar 73% celotnega obsega najete delovne sile s strani podjetja LIVAR.

D.1.21 V letu 2018 in prvih petih mesecih leta 2019 so agencijski delavci agencij SALMES in ELRAZ opravili 51.499 nadur, kar je bistveno presegalo zakonsko dovoljene nadure po posameznih delavcih. Kljub temu, da je LIVAR plačal vse opravljene nadure v višini 660.566 EUR, agenciji teh nadur nista izplačali delavcem. Na podlagi dodatnih poizvedb obstaja sum, da so bila izplačila nadur izplačana kot povračila stroškov prevoza in prehrane na delovnem mestu, vse z namenom, da bi se zakrilo dejansko delo izvedenih nadur. Opozarjamo, da se, ob predpostavki izplačila nadur v obliki povračila stroškov dela zaposlenim, nadurno delo ne pripoznava v pokojninsko osnovo.

D.1.22 Razumemo, da najeti delavci bistveno presegajo dovoljeno mejo nadur, kar nakazuje na tveganje kršitev pravic delavcev s strani agencij za posredovanje delovne sile, za omenjene kršitve pa je subsidiarno odgovorna tudi družba LIVAR v skladu z 62. členom ZDR – 1.

D.1.23 Družba LIVAR je z letom 2020 prekinila z zgoraj omenjeno prakso izvajanja nadur in sklenila nove ustrezne pogodbe, ki zagotavljajo transparentno izplačilo delavcem.«

Pojasnila aktualnega izvršnega vodstva:

Posebni revizor bi v okviru posebne revizije glede na sklep sodišča moral preveriti, ali je bilo najemanje agencijske delovne sile v obravnavanem obdobju ekonomsko upravičeno. Ob tem bi moral opraviti tudi strokovno analizo primernosti dosežene cene za storitve agencijskih delavcev. Žal tega pregleda in analize posebni revizor iz nepojasnjenih razlogov ni opravil, niti ni kakorkoli pojasnil, zakaj navodilo sodišča v tem delu ni bilo izpolnjeno.

Namesto navedenega se je posebni revizor v poročilu podrobneje ukvarjal z oceno poslovanja agencij za posredovanje delovne sile, čeprav mu to ni bilo naročeno s sklepom sodišča, niti ni izvajal revizije poslovanja predmetnih agencij. Pri tem je posebni revizor navedel posamezne zaključke, ki so strokovno in vsebinsko napačni, predvsem pa izrazito zavajajoči. Posebni revizor navaja domnevno preveliko število opravljenih nadur agencijskih delavcev, pri čemer pa za takšen zaključek uporabi evidenco efektivnih ur, ki vključuje količinske presege norme izražene v urah, ne pa evidence delovnega časa. Prav tako posebni

revizor ni upošteval neenakomerno razporejenega delovnega časa agencijskih delavcev in načina obračuna delovnih ur, kar bistveno izkrivlja navedene zaključke.

Za družbo LIVAR je bistveno, da posebni revizor izrecno potrjuje, da je družba vse opravljene storitve agencij za posredovanje delovne sile korektno in v celoti poravnala. Prav tako je potrební opozoriti, da posebni revizor ni ugotovil kakršnegakoli očitka, ki bi ga na LIVAR naslovili agencijski delavci v smislu, da niso prejeli plačila za opravljene storitve, kar bi potencialno lahko predstavljalo podlago za subsidiarno odgovornost družbe LIVAR po ZDR-1. Ravno nasprotno, agencijski delavci, ki so bili obravnavani v postopku, so izrecno potrdili, da so za vse opravljene storitve prejeli korektno plačilo.

Zaskrbljujoče je dejstvo, da posebni revizor strokovno in vsebinsko neutemeljene očitke agencijam za posredovanje delovne sile, ki sploh niso bile subjekt posebne revizije, ni dopolnil niti ob izrecnem opozorilu na uporabo napačnih evidenc, ki jih je uporabil za svoje zaključke. Slednje nakazuje, da očitno ne gre zgolj za strokovno napako posebnega revizorja, temveč zavestno zavajanje v postopku posebne revizije. Kakšni so razlogi za takšno ravnanje posebnega revizorja, ki je usmerjeno predvsem proti konkretnim agencijam za posredovanje delovne sile, aktualnemu izvršnemu vodstvu družbe LIVAR ni poznano.